

تولید ۱۰ درصد بیشتر شد، مصرف ۱۴ درصد

برق آمار پرید

روزهای گذشته قطعی برق ادارات و بعضا منازل مسکونی بار دیگر در میانه تابستان داغ، موضوع قطعی برق را پس از دو سال به کف جامعه آورد. گرچه طی دو سال اخیر دولت اجازه نداد برق خانوار قطع شود، اما صنایع از قطعی برق در امان نمانده و طعم آن را چشیدند. حال این سوال قابل طرح است که چرا پس از دو سال بار دیگر موضوع قطعی برق خانوار و ادارات به روی میز وزارت نیرو بازگشت. بررسی داده‌های سازمان هواشناسی نشان می‌دهد دمای هوا در تیرماه سال جاری نسبت میانگین بلندمدت خود بین یک تا سه درصد در استان‌های کشور افزایش یافته، افزایشی که خطر خاموشی‌ها را بیشتر کرده است. اما در بخش تولید نیز نگاهی به آمارهای وزارت نیرو نشان می‌دهد در حالی طی سه سال اخیر یعنی از تیرماه سال ۱۴۰۰ تا تیرماه امسال تولید برق رشد ۱۰ درصدی داشته که در همین مدت زمان، مصرف برق رشد ۱۴ درصدی را تجربه کرده است. همچنین نگاهی به داده‌ها نشان می‌دهد بخشی از ظرفیت تولید برقی که دولت سیزدهم ایجاد کرده تا پایان امسال به مرحله بهره‌برداری می‌رسد که در آن صورت، افزایش تولید برق کشور در دولت سیزدهم ۱۴٫۴ درصد خواهد بود.

افزایش ۱۴ درصدی مصرف

بررسی داده‌های چهارسال اخیر مصرف برق در ساعت پیک نشان می‌دهد در تیرماه سال جاری مصرف پیک حتی به ۷۶ تا ۷۷ هزار مگاوات نیز رسیده که این مقدار، بالاترین میزان مصرف در پیک طی چهارسال اخیر است. براساس داده‌ها «گزارش وضعیت شبکه برق» شرکت مدیریت شبکه برق ایران، میانگین مصرف ۱۸ روز ابتدایی تیر سال ۱۴۰۳ در حالی حدود ۶۹ هزار و ۷۰۰ مگاوات بوده که این میزان در مدت مشابه سال ۱۴۰۲ حدود ۶۵ هزار و ۴۰۰ مگاوات، در مدت مشابه سال ۱۴۰۱ حدود ۶۱ هزار و ۷۰۰ مگاوات و در مدت مشابه سال ۱۴۰۰ نزدیک به ۶۱ هزار مگاوات بوده است. بر این اساس، میانگین مصرف ۱۸ روز ابتدایی تیرماه امسال نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۲ رشد ۷ درصدی، نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۱ رشد ۱۳ و نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۰ رشد ۱۴ درصدی داشته است. این درحالی است که در همین مدت ظرفیت نصب شده (اسمی) شبکه نیروگاهی کشور رشد ۹٫۳ درصدی و قدرت عملی شبکه سراسری کشور رشد ۱۰٫۶ درصدی داشته است.

رکورد ۳۰ ساله گرما شکست

درکنار اقتصاد برق که چالش‌های قدیمی دارد (از قیمت‌گذاری دستوری، یازانه آشکار و پنهان به خانوار تا فرسودگی و راندمان پایین نیروگاه‌ها)، یکی از چالش‌های این روزهای کشور، افزایش مصرف برق در نتیجه افزایش دمای هواست. نگاهی به آمارهای سازمان هواشناسی کشور نشان می‌دهد میانگین دمای هوای استان‌های کشور در ۱۸ روز اول تیرماه ۱۴۰۳ در مقایسه با مدت مشابه دوره بلندمدت ۳۰ ساله افزایشی بین یک تا ۲٫۳ درجه سلسیوس داشته است. همچنین داده‌های سازمان هواشناسی نشان می‌دهد میانگین دمای هوای کشور در روز ۱۸ تیرماه امسال در مقایسه با ۱۸ تیرماه دوره ۳۰ ساله بین ۴ تا ۴٫۴ درجه سلسیوس گرم‌تر بوده است.

این افزایش گرچه در ظاهر ناچیز به نظر می‌رسد اما تصور کنید هر شخصی بخواهد کمی دمای کولر یا هر دستگاه خنک‌کننده را فقط یک درجه افزایش دهد، در آن صورت، مصرف برق کل کشور حتی اگر افزایش چهار یا پنج هزار مگاواتی نیز داشته باشد، می‌تواند منجر به خاموشی شود. توجه داشته باشیم در حال حاضر گرچه ظرفیت نصب شده نیروگاهی کشور ۹۳ هزار و ۳۱۶ مگاوات است، اما در نهایت قدرت عملی شبکه سراسری در زمان پیک امسال ۷۲ هزار و ۵۰۷ مگاوات است. این وضعیت یعنی قدرت عملی ۷۲ هزار مگاواتی تولید برق درحالی است که در روزهای گذشته در ساعات پیک، مصرف برق حتی از ۷۷ هزار مگاوات نیز فراتر رفته است.

رشد ۱۰ درصدی تولید برق

نگاهی به آمارهای ماهانه وزارت نیرو نشان می‌دهد تا انتهای خردادماه امسال ظرفیت نصب شده (قدرت اسمی) شبکه نیروگاهی کشور به ۹۳ هزار و ۳۱۶ مگاوات رسیده که نسبت به انتهای خردادماه سال ۱۴۰۰ افزایش نزدیک به هشت هزار مگاواتی یا ۹٫۳ درصدی داشته است. همچنین قدرت عملی شبکه سراسری برق کشور در انتهای خردادماه امسال به ۷۲ هزار و ۵۰۷ مگاوات رسیده که این مقدار حدود هفت هزار مگاوات یا معادل ۱۰٫۶ درصد بیشتر از انتهای خردادماه سال ۱۴۰۰ است. براساس داده‌های وزارت نیرو، از ابتدای امسال تا انتهای خردادماه حدود ۹۳۷ مگاوات واحد‌های جدید نیروگاهی در بخش گازی، تولید پراکنده و تجدیدپذیر و پاک به بهره‌برداری رسیده و طبق برنامه اعلام شده، از تیرماه تا انتهای اسفندماه نیز چهارهزار و ۳۸۵ مگاوات به بهره‌برداری خواهد رسید که مجموع کل بهره‌برداری از واحدهای نیروگاهی تا پایان سال پنج هزار و ۳۲۲ مگاوات خواهد بود.

نیروگاه‌هایی که فقط ۳۰ درصد راندمان دارند

یکی از چالش‌های جدی صنعت برق ایران، راندمان پایین نیروگاه‌های کشور است. آنگونه که در نمودار قابل مشاهده است، بالاترین راندمان نیروگاه‌های کشور مربوط به نیروگاه‌های سیکل ترکیبی با ۴۶ درصد بوده. این میزان برای نیروگاه‌های حرارتی ۳۹ درصد، برای نیروگاه‌های دیزلی ۳۶، برای نیروگاه اتمی بوشهر ۳۳، برای نیروگاه‌های بخاری ۳۲ و برای نیروگاه‌های گازی ۲۹ درصد بوده است.

فعالان صنعت برق می‌گویند در کنار اصلاحات اقتصاد برق، دولت آینده باید توجه ویژه‌ای به بازسازی نیروگاه‌های کشور و افزایش راندمان آنها کند. به اعتقاد کارشناسان، اگر دولت آینده فعالیت نیروگاه‌های زیر ۳۵ درصد را متوقف کرده و نیروگاه‌های ۳۵ درصدی را جایگزین کند، با این کار در حدود سه میلیارد مترمکعب در مصرف گاز صرفه‌جویی خواهد شد که می‌تواند در اختیار بخش صنعت و باقی بخش‌های تولید برق قرار گیرد. به اعتقاد کارشناسان حوزه برق، در حال حاضر بهترین گزینه‌ای که می‌تواند موضوع ناترازی برق و گاز را حل کند، افزایش راندمان نیروگاه‌های موجود و اجرای طرح‌های بخش بخار واحد‌های گازی در کشور است. به گفته آنان، این پتانسیل وجود دارد که بتوانیم نیروگاه‌های دست‌دومی که در سطح دنیا وجود داشته و کم‌کارکرد هستند و راندمان بالایی هم دارند (یعنی راندمان‌های بالای ۴۰ درصد، ۴۵ درصد و نیروگاه‌های سیکل ترکیبی) را با هزینه کمتری با نیروگاه‌های موجود جایگزین کنیم. این مهم یکی

از ظرفیت‌های خوبی است که می‌تواند هم بخش برق پایدار را در طول سال تامین کند و هم مصرف انرژی و گاز کشور را کاهش دهد. فعالان این صنعت معتقدند اینجا وظیفه حاکمیت و دولت و وزارت نیرو است که تسهیگری کنند، مقررات این موضوع را راحت‌تر تصویب و بیان کرده و سرمایه‌گذاران را به سمت حوزه انرژی ترغیب کنند.

قیمت‌گذاری اجازه افزایش تولید را نمی‌دهد

یکی از فعالان صنعت برق که مایل نیست نامش فاش شود در گفت‌وگو با «فرهنگیختگان» گفت: «امسال نیروگاه‌ها با نرخ کمتر از سال قبل برق می‌فروشند. کدام صنعت توام با تورم ۴۰ درصد در کشور، محصول خود را در سال ۱۴۰۳ با نرخ کمتری به فروش می‌رساند؟ دولت اجازه افزایش قیمت را نداده و می‌گوید در بورس با قیمت پایین‌تر بفرروشید. با این شرایط حفظ ظرفیت موجود با چالش مواجه شده است. از آنجایی که به نیروگاه‌های قدیمی رسیدگی نمی‌شود و تعمیرات و تجهیزات آن مبتنی بر استانداردهای سازنده انجام نمی‌شود، آنها مجبور هستند از قطعات بازسازی شده استفاده کنند که قابلیت تولید به اندازه ظرفیت را کاهش می‌دهد. یکی از دلایل افزایش خاموشی‌های امسال خروج واحدهای گذشته است که ناشی از سیاست‌های سه سال قبل است.

خاموشی‌ها باید شفاف باشد

این فعال صنعت برق در ادامه می‌گوید: «شعار وزیر نیرو این است که برق خانگی را قطع نمی‌کنم و تبعات آن خاموشی صنایع است. مردم در ظاهر این موضوع را احساس نمی‌کنند اما این اثر را در اقتصاد تا پایان سال با افزایش تورم به واسطه خاموشی صنایع احساس خواهند کرد. در دولت دوازدهم برنامه‌ریزی آقای اردکانیان بر این اساس بود که برق خانگی قطع شود؛ درست است که شاهد بی‌برنامگی در اجرا بودیم که می‌توانست اصلاح شود اما اگر قرار است خاموشی‌ها به بخش غیراقتصادی تحمیل شود باید شفاف و برنامه‌ریزی شده باشد؛ در این صورت کشور کمتر آسیب می‌بیند. قطعا هر اقدام سریع و درستی هم که انجام شود، ناترازی‌ها تا سه سال آینده وجود دارد. باید تصمیم‌گیری درستی در حوزه مدیریت مصرف صورت بگیرد. اینکه به جای جابه‌جایی و مدیریت مصرف از کلمه خاموشی استفاده شود پاک کردن صورت‌مساله است و نشان می‌دهد نمی‌خواهیم مشکل را حل کنیم.»

اقتصاد برق را به رسمیت بشناسید

این فعال صنعت برق درباره راه‌حل بلندمدت خروج از وضعیت موجود اظهار داشت: «نیاز است نگاه وزارت نیرو نسبت به بخش‌های تولید و توسعه ظرفیت‌های نیروگاهی و به رسمیت شناختن اقتصاد برق اصلاح شود و به آن به عنوان یک کسب‌وکار نگاه شود. مورد دوم اینکه اجازه بدهند نیروگاه‌های دست‌دوم راحت‌تر و طی مدت کوتاه‌تری با یک مقررات مشخص و بلندمدت که تغییر نمی‌کند، کسری ظرفیت را جبران کنند. یک نااطمینانی دیگر این است که ما شاهد ثبات مقررات در حوزه برق نیستیم و سرمایه‌گذار به سیاست‌های وزارت نیرو اطمینان نمی‌کند. سرمایه‌گذار در حوزه برق برای ۱۰ تا ۲۰ سال سرمایه‌گذاری می‌کند و نمی‌تواند خارج شود؛ در نتیجه باید اطمینان پیدا کند مقررات زمان سرمایه‌گذاری تداوم پیدا می‌کند و وزارت نیرو به آن پایبند است. همچنین نیاز است وزارت نیرو مطالبات بخش خصوصی در حوزه نیروگاه‌های تجدیدپذیر و حرارتی را به موقع پرداخت کند.»

قیمت برق ۷۰ درصد مشترکان آزاد است

یکی از چالش‌هایی که اغلب کارشناسان آن را علت‌العلل مشکل صنعت برق ایران می‌دانند، قیمت‌گذاری دستوری غیرمنصفانه است. یکی از فعالان صنعت برق در این خصوص به موارد قابل تاملی اشاره می‌کند. وی پیرامون تاثیر قیمت در ناترازی صنعت برق می‌گوید: «در حال حاضر برق حدود ۷۰ درصد مشترکان آزاد بوده و بدون احتساب سوخت، هزینه برق تولیدی مشترکان آزاد است. اما سوال این است که چند درصد از هزینه برق آزاد شده به تولیدکننده بازمی‌گردد؟ برقی که به صنایع ۷۰۰ تا ۸۰۰ تومان فروخته می‌شود، حدود ۵۰۰ تومان آن به تولیدکننده می‌رسد. مساله اصلی امروز ما ناترازی تولید و مصرف است؛ باید ابتدا تولید را افزایش دهیم. این موضوع نشان می‌دهد در آزادسازی نرخ‌ها اتفاقات خوبی در دولت شهید رئیسی رقم خورده است؛ اما اینکه نقدینگی حاصل از آن عادلانه بین بخش‌های مختلف صنعت تقسیم شده مساله‌ای است که تولید (بخش نیروگاهی کشور) از محل آن آسیب دیده است. به عبارتی، گرچه دولت تعرفه برق ۷۰ درصد از مشترکان تجاری، صنعتی، عمومی و بخش زیادی مصارف خانگی آزاد شده اما فعالان صنعت برق می‌گویند دولت این منابع را به صورت عادلانه به تولیدکنندگان برق نمی‌دهد.»

نیروگاه‌ها به دلیل نداشتن سوخت فعالیت نمی‌کنند!

این فعال صنعت برق در ادامه می‌گوید: «مساله اصلی این است که وزارت نیرو مقررات خود و دولت را اجرا نمی‌کند. باید این وزارتخانه به یک نهاد اعتمادساز تبدیل شود. در تابستان نیروگاه داریم که با وجود کسری تولید به دلیل نداشتن سوخت فعالیت نمی‌کند، طرح‌ها و مقرراتی که برای صرفه‌جویی و تبدیل نیروگاه‌های گازی به سیکل ترکیبی وجود دارد اجرا نشده است. چگونه می‌توانیم با این وجود انتشار داشته باشیم سرمایه‌گذار در حوزه تولید سرمایه‌گذاری کند؟ وزارت نیرو می‌تواند برای باگرداندن اعتبار خود در بخش خصوصی قوانین را اجرا کند. مشکل ما قانون نیست، بلکه اجرای آن است.»

نیروگاه‌دارها هم بدون برق ماندند!

این فعال صنعت برق در پایان درباره خاموشی صنعت یادآور شد: «در خاموشی‌های چند وقت اخیر متأسفانه صنایعی که برای خود نیروگاه احداث کرده بودند و وزارت نیرو ملزم بود برق تولید آنها را به همان صنایع تخصیص دهد، این صنایع را هم مشمول خاموشی کردند. با این شرایط توجیه وجود ندارد که صنایع برای مصرف خود نیروگاه احداث کنند، چون اطمینان ندارند که وزارت نیرو به تعهد خود عمل کند. اکنون صنایع دیگری هستند که نیروگاه احداث کردند و به وزارت نیرو درخواست دادند برق خود را به صنعت خودش اختصاص دهد؛ وزارت نیرو حاضر نیست این امتیاز را به این صنعت بدهد. حاضر است آن نیروگاه خاموش باشد، مردم خاموشی تحمل کنند اما به صنایع مجوز ندهند.»

